

MASAL TERAPİNİN ANAOKULU ÖĞRENCİLERİNİN SOSYAL İLETİŞİM BECERİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Dr. Öğr. Üyesi N. Gamze ILICAK¹
Dr. Öğr. Üyesi Fatih BAL²

ÖZET

İnsanoğlu doğumundan itibaren sosyal bir ortam içine girmektedir. Bütün kültürlerde, sosyal gelişim için kişiler arası etkileşim gereklidir. Bunu sağlayan en önemli unsur ise dildir. Sosyal bilgiler dille öğrenilmekte ve aktarılmakta sosyal iletişim dille sağlanmaktadır. Dil aracılığıyla üretilen edebî ürünler de sosyal iletişim becerilerinin gelişimine katkı sağlamaktadır. Yüzyıllardan beri farklı şekillerde yaratımı devam eden masallar aracılığıyla insanlar arası ve toplumsal duygu ile davranış alışveriőı yapılmakta ve de sosyal etkileşim gerçekleşmektedir. Ebeveynler sosyal beceriler konusunda nasıl çocuklarına rol model oluyorsa kolektif şuuraltının yansıması olan masallar da topluma bu noktada yol gösterici özellik göstermektedir. Masallar, çocukların sosyal iletişim becerilerini geliştirmede olumlu rol de oynamaktadır. Bu çalışma, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi bünyesinde bulunan anaokuluna devam eden 01-15 Şubat 2019 tarihlerinde “Masal Terapi”nin katılımcıların sosyal becerilerine etkisinin incelenmesi amacıyla yarı deneysel bir çalışma olarak yürütülmüştür. Araştırmanın örnekleri seçkisiz olarak atanan anaokulunda eğitim alan 4-6 yaşları arası 32 çocuk oluşmaktadır. Araştırma “Masal Terapi” uygulanan deney ve “Masal Terapi” uygulanmayan kontrol grubu olarak düzenlenmiştir. Araştırmanın bağımsız değişkeni “Masal Terapi” ve bağımlı değişkeni katılımcıların sosyal iletişim beceri düzeyleridir. Katılımcılara uygulanan “Masal Terapi”nin öntest ve sontest sonuçları bilgisayar ortamında değerlendirilerek analiz edilmiştir. Araştırmada deney ve kontrol grubunun öntest ve sontest sonuçları arasındaki fark Bağımsız Örneklem Mann-Wihtnet U ve ilişkili örneklem Wilcoxon Sıralı İşaretler Testi ile ölçülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre, “Masal Terapi”nin katılımcıların sosyal iletişim becerileri üzerinde önemli bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Masal, Masal Terapi, Sosyal İletişim, Sosyal Beceri, Sosyal İletişim Becerileri, İletişim Psikolojisi

INVESTIGATION OF THE EFFECT OF FALSE THERAPY ON THE SOCIAL COMMUNICATION SKILLS OF PRIMARY SCHOOL STUDENTS

ABSTRACT

Human beings have been in a social environment since birth. In all cultures, interpersonal interaction is necessary for social development. The most important element that provides this is the language. Social information is learned in the language and transferred through social communication language. Literary products produced through language also contribute to the development of social communication skills. Through centuries of tales, which have been created in different ways for centuries, people are exchanged with people and social feelings and social interaction is realized. The fairy tales, which are the reflection of the collective subconscious, show the way to the society at this point, as parents are the role models for their social skills. Tales play a positive role in developing children's social communication skills. This study was conducted as a quasi-experimental study in order to investigate the effect of Fairy Tale Therapy on the social skills of the participants who were attending Kindergarten within the Private Education and Rehabilitation Center. Examples of the study consisted of 32 children aged between 4 and 6 years who were educated at the kindergarten assigned as random. The study was conducted as a control group which was not applied Masal Therapy and Masal Therapy not applied. The independent variable of the study, Tale Therapy and dependent variable, are the social communication skill levels of the participants. The pretest and posttest results of the Tale Therapy applied to the participants were evaluated and analyzed in computer environment. The difference between the pretest and posttest results of the experimental and control groups was measured by the Independent Sample Mann-Wihtnet U and the associated sample Wilcoxon Sequential Signs Test. According to the results, it was found that Tale Therapy has a significant effect on the social communication skills of the participants.

Key Words: Fairy tale, Fairy Tale Therapy, Social Communication, Social Skills, Social Communication Skills, Psychology of Communication

¹ Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, İstanbul / Türkiye, ngilicak@gelisim.edu.tr

² Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, İktisadi, İdari ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul / Türkiye, psikologfatihbal@gmail.com, ORCID: 0000-0002-9974-2033

1. GİRİŞ

Masallar genellikle fantastik bir dünyanın anlatıldığı gerçek yaşamdan kopuk yaratımlar olarak bilinirler. Aslında masallar toplumun düşüncelerini yansıtan, öz değerlere ayna tutan realiteyle ilişkili ürünlerdir. Masalların içinde günlük hayata dair olaylar, topluma ait gelenekler ve görenekler, toplumu meydana getiren insanların dünyaya bakış açısı ve değer yargıları yer almaktadır.

Saim Sakaoğlu masalı “Kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayların masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu halde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür” (Sakaoğlu, 1999) şeklinde tanımlamıştır. Sami ise masalı “Çocuklara anlatılan, çoğu insanlarla ilgili, olağan ve olağandışı hadiselerle dayanan öğüt verici hikâye” olarak açıklamıştır (Sami, 1989). Masala yönelik pek çok tanımlama, çalışma yapılmıştır.

Masal, insandaki çocukluğun sanatıdır. İnsan, çocuksuluğunu en güzel yönüyle masalarda bulmaktadır. Masallar çocuk ruhunu besleyen, süsleyen, donatan, zenginleştiren, geleceğe hazırlayan, gerçeği dolaylı olarak anlatan bir türdür. Hayal dünyasının can alıcı renklerini, ilginç olaylarını, çocuksu bir anlatımla masallar gerçekleştirir. Masallar sembollerden, hayal atmosferinden ayıklandığında hayatın kendisi ile karşılaşmaktadır (Türk Dili, 1968).

Halit Karatay çalışmasında “çocuk edebiyatı ürünleri arasında yer alan masal, hem çocuğun dil becerilerini geliştirirken hem de çocukta milli ve evrensel kültür edinimine karşı bir bilinç uyandırır. Masal çocukta olayları, kendini, çevreyi algılayış, sezmiş ile ona göre davranış geliştirme açısından olumlu gelişme ve değişimlere olanak sunar. Başka bir deyişle masal, bir yandan çocuğun dil becerilerini geliştirirken bir yandan da çocukta farkında olmadan, kültüre dayalı gerek milli, gerek evrensel değerlere karşı bir bilincin uyanmasını sağlar.” ifadelerini kullanmıştır (Karatay, 2007).

Sağlıklı ve normal gelişim gösteren bir çocuğun doğal ihtiyaçları yanında psikolojik ihtiyaçları da bulunmaktadır. Bunlar öz bakımından hiç değişmeden var olan ihtiyaçlardır. Bu ihtiyaçları karşılamada sözlü ve yazılı yapıtların önemli payı bulunmaktadır (Oğuzkan, 1979). Çocuklara istenilen davranışları kazandırmanın en iyi yolu onların dünyalarına hitap eden edebî eserlerden geçmektedir. Bu açıdan bakıldığında masalın çocukların sosyal etkileşimlerine katkısı mühim bir yer arz etmektedir. Masal sosyal etkileşime ve sosyal iletişim becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlayabilecek bir türdür.

Sosyal beceriler, doğumla başlayan bir ömür boyu devam eden beceriler bütünüdür. Yeni doğan bebek ihtiyaçlarını karşılamak için ebeveynleri ve ona bakan kişilerle sosyal iletişim kurmak durumundadır. Sosyal iletişim çocuk küçükken bir bakış, bir ses, bir el hareketiyle sağlanabilirken çocuk büyüdükçe daha karmaşık bir yapıya dönüşmektedir. Çocuk farklı sosyal gruplara katıldıkça akranlar, komşular ve hatta diğer yetişkinler sayesinde sosyal iletişim becerileri de gelişmektedir.

Sosyal iletişim becerileri eğitim yoluyla kazanılan becerilerdir. Bu yüzden bu iletişim becerilerini çocuğun erken yaşta öğrenmesi onun gelişimine katkıda bulunacaktır. Çocuğun bu becerileri içselleştirmesi hayatını zevkli, verimli hale getirecektir. Sosyal ortama kendini ait hisseden çocuk, performansını en yüksek seviyede ortaya koyabilecektir. Çocukların sosyal iletişim becerileri, ilk sosyal gruba katıldıkları zaman yani anaokulu döneminde daha iyi gözlemlenebilmektedir.

Anaokulu çocuklarının yaşı çok küçük olduğu için çocuklara eğitim verme noktasında müzikten, oyunlardan, yaratıcı dramadan, masallardan faydalanılmaktadır. Çocuğa moda mod bilgi yüklemesi yapmak yerine çocuğu sıkmadan, onu eğlendirerek çocuğa hayatı için gerekli bilgiler verilmektedir. Son dönemde gerçekleştirilen pek çok araştırma, akranları ile sosyal beceri

eksiklikleri yaşadıkları için sınırlı etkileşimleri olan okul öncesi özel gereksinimi olan ve olmayan çocuklara odaklanmıştır.

Bu çalışma anaokulu çocuklarının sosyal iletişim becerilerini geliştirmede yardımcı olabilecek ve o yaş grubuna en çok hitap eden türlerden biri olan “masal” üstünden gerçekleştirilmiştir. Çalışmada Aytül Akal’ın “Masal Masal” adlı kitabında yer alan “Üç Sihirli Öpücük”, “Bütün Oyuncaklar Benim”, “Şımarık Fil” ve “İki Kavgacı Ağaç” adlı masalları kullanılmıştır. Aytül Akal’ın masallarının seçilmesinin sebebi ise Akal’ın günümüz popüler çocuk edebiyatı yazarlarından yetkin isimlerden biri olmasından kaynaklanmaktadır. Akal’a yönelik olarak 2012 yılında V. Ulusal Çocuk ve Gençlik Edebiyatı Yaşayan Yazarlar Sempozyum Dizisi “Çocuk ve Gençlik Edebiyatında Aytül Akal Sempozyumu” gerçekleştirilmiştir. Ayrıca Akal’ın masalları sosyal etkileşimi, sosyal iletişim becerilerini destekleyici türde ürünlerdir.

Psikoterapide sinema ve öykü ile terapi mantığı bulunmaktadır. Bu, farklı açılardan önem taşımaktadır. Filmi izlemek ya da anlatıyı okumak bile bireyde olumlu etkiler meydana getirmektedir. Yer değiştirme yöntemiyle bireye yardımcı olunabileceği düşünülmektedir. Okuduğu öyküdeki, seyrettiği filmdeki kişinin yerine kendini koyan birey; olumsuz duruma yaklaşıp kendini daha iyi tanımakta hatta değişmektedir. Ayrıca, kişinin iletişim becerilerini geliştirerek kişinin yaşamına yönelik sorunlar için bilgi kaynağı da oluşturmaktadır (Karaca, 2011). Bundan hareketle çalışmada Aytül Akal’ın masallarının “Masal Terapi” yöntemi kullanılarak 4-6 yaş arası anaokulu çocuklarının sosyal iletişim becerileri üzerine etkisi noktasında değerlendirmeler gerçekleştirilecektir.

1.2.Masal

1.2.1. İşlev Özellikleri

Masallar kişiyi yaşadığı andan soyutlayıp ona eğlenceli bir dünya sunan eserlerdir. Masallar sayesinde hoşça vakit geçirilmektedir. Masalların değerlere, toplum kurallarına ve törelere destek verme işlevi vardır. Bu sayede toplumsal kurum ve değerler güncellenmekte, güçlenip köklenmektedir. Masallar bilgiyi veya kültürü gelecek kuşaklara aktararak eğitimsel işlev de üstlenmektedir. Masal kahramanın başından geçen olaylar dinleyiciye/okuyucuya tecrübe aktarımı sağlamaktadır. Masallar didaktik, ders verici ürünlerdir. Masal ve çocuk arasında kuvvetli bir bağ vardır. Masallar sayesinde çocuklar doğruyu yanlış; iyiyi kötüyü; ödülü ve cezayı öğrenmektedir. Masallar kişiyi “iyiliğe, iyi insan” olmaya sevk eden yaratımlardır. Ayrıca masalarda geçen deyim, atasözü vb. sözler dinleyicinin/okuyucunun dil dağarcığının genişlemesine de katkı sağlamaktadır.

1.2.2. Şekil ve Yapı Özellikleri

Masallar genellikle nesir formunda olan ürünlerdir. Bazı masalarda kahramanların ağzından aktarılan manzum parçalara da rastlanmaktadır (Oğuz vd., 2008). Masalarda formel adı verilen kalıplaşmış ifadeler yer almaktadır. Bu formeller genel olarak başlangıç/giriş formelleri, bağlayış/geçiş formelleri ve bitiş formelleri şeklinde tasnif edilmektedir (Sakaoğlu, 2002: 250-264). Masallar genellikle destan ve halk hikâyesinden kısa, fıkra ve efsaneden ise uzun olan anlatılardır. Masalların içinde atasözleri, bilmeceler vb. yer almaktadır. Olay örgüsü noktasında masallardaki motiflerin yönlendirici rol oynadığı yorumu yapılabilir.

1.2.3. İçerik Özellikleri

Masalarda genellikle zaman ve mekân kavramı belirsizdir. Hem gerçek hem gerçek olmayan zaman ve mekân algısı bulunmaktadır. Bazı masalarda Hindistan, Yemen, İstanbul gibi yer adları geçmektedir. “Evvel zaman içinde” gibi zamanın tam olarak ne zaman olduğu anlaşılmadığı bir zaman mefhumu da bulunmaktadır (Oğuz vd., 2008). Masalarda yer alan kişiler

bir padişah, bir tüccar gibi belirsiz kişilerdir (Boratav, 1958). Masal kahramanları sıradan insanlar olabileceği gibi olağanüstü özelliklere sahip kişiler, devler, periler de olabilmektedir. Masallarda olumlu ile olumsuzun mücadelesi anlatılmakta ve masallar çoğunlukla mutlu sonla bitmektedir.

1.2.4. Dil ve Üslup Özellikleri

Masallarda açık, anlaşılır, sade bir dil bulunmaktadır. Sanat kaygısına sahip bir yazar, masalı yazılı kültür ortamına uygun bir şekilde tekrar üretilmektedir. Masallarda yer alan tekerleme, deyim, atasözü gibi unsurlar anlatımda akıcılığı sağlamaktadır. Masallarda teşhis, teşbih gibi edebî sanatlar da kullanılabilir. Masallarda -miş'li geçmiş zamana ve geniş zamana sıklıkla rastlanmaktadır. Bazı masalarda ise -di'li geçmiş zaman kullanılmaktadır.

1.3. Masal ve Psikoloji

Çocuk edebiyatı ürünleri kültür aktarımı, değerler eğitimi ve sosyal etkileşimi desteklemesi açısından çocuklar için önemli yaratımlardır. Çocuk edebiyatının sevilen, çoğunlukla tercih edilen ürünleri ise masallardır.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin temel işlevlerinden biri çocukların dilsel, bilişsel, kişilik ve toplumsal gelişimlerine katkıda bulunmaktır (Sever, 2003). Edebiyatın asıl işlevi ise insanı değiştirmek, kötü değerlere karşı yabancılaştırmak, iyi değerlerle bütünleşmesini sağlamaktır (Türkeli, 1994: 37). Bir edebiyat nevi olan masallara bundan hareketle büyük görev düşmektedir.

Masalların psikolojiye iyi gelen bir yanı bulunmaktadır. Masallar şuuraltını beslemekte, nesillerin sağlıklı ruh yapısına sahip olarak yetişmesini desteklemektedir (Kaplan, 2012). Tarihsel süreç içerisinde insan; sorunlarını, korkularını, umutlarını, kültürünü hep edebiyata taşımıştır. Sözlü kültürün egemen olduğu feodal dönemde bu kültürün en önemli taşıyıcıları olan masallara ve destanlara bakıldığında bu konuların yansımaları rahatlıkla görülmektedir. Masallar insanoğlunun bilinçaltı korkularını hem ortaya koyan hem de rehabilite işlevini yerine getiren ürünlerdir. Masalı dinleyen, masalın içinde var olan korkulara eşlik eden çocuk ya da yetişkin dinleyici, masalın sonunda iyilerin zaferiyle iç rahatlığına kavuşmaktadır. Masalı dinleme sürecinde kötüyle özdeşleşmişse, masalın sonunda içindeki kötüyü yok etmenin rahatlığını, iyiyle özdeşleşmişse zafer kazanmanın hoşnutluğunu duymaktadır (Neydim, 2000).

Çocuk edebiyatı ürünleri ruha canlılık vermekte, yaşama gücünü artırmaktadır. Bu ürünler kimi zaman çocuğu hayatın çok ciddi ve üzücü durumlarından uzaklaştırmaktadır. Tasallarının karşısına olumlu daha güçlü daha dinlenmiş halde çıkmanın yollarının yanında, yaşantılarında ruhsal canlanma ve güçlenme gibi olağanüstü fırsatlarla donatmaktadır. Her yaratımdan bu beklenmemekle birlikte çocukların yazınsal yapıtlarla karşılaşım deneyimleri arttıkça bu durum ihtimal dâhilinde olduğu rahatlıkla söylenebilmektedir (Oğuzkan, 1979).

Çocuklar masallardaki kahraman örnekleri ile özdeşleşerek onların ruh dünyalarını anlamakta ve kendi özelliklerini de keşfetmektedir. Ayrıca çocuk, kahramanın karşılaştığı problemlerin çözümündeki başarısını görerek kendini kahramanın yerine koyup problemlerle başa çıkmayı öğrenirken hayata hazırlanmaktadır. Böylece çocuk problemlerle karşılaştığında sinip vazgeçmek yerine farklı çözüm yolları denenebileceğini ve başarılı olabileceğini öğrenmektedir. Bu, çocuğun kişilik gelişimi için çok faydalıdır (Arıcı, 2009).

Masallar eğitimsel işlevlerini, dinleyiciye okuyucuya vermek istedikleri iletiler aracılığıyla gerçekleştirmektedir. Yavuz, araştırmasında masallardaki iletileri sınıflandırmış ve 5 ana başlık altında toplamıştır. Bu başlıklardan biri de psikolojik iletilerdir (Yavuz, 2002). Masallar insan psikolojisine iyi gelen ürünlerdir. Masal ve psikoloji arasındaki bağ yadsınamaz bir gerçektir.

1.4. Sosyal Etkileşim

Dökmen sosyal etkileşimi, kişilerarası iletişime katılanların belli bir yakınlık içinde, yüz yüze, karşılıklı sözlü ya da sözsüz mesaj alışverişinin gerçekleştiği iletişim biçimi şeklinde tanımlamaktadır (Dökmen, 1999). Sosyal etkileşim sosyal ve duygusal gelişimle ilişkilidir. İnsan doğası gereği iletişime, sosyal etkileşime açık bir varlıktır. Sosyal ve duygusal gelişimde bireyin doğuştan getirdiği biyolojik yapı bu sistemin temelini oluştursa da bu gelişim çevre koşullarının sürekli etkileşimi ile de biçimlenmektedir. İnsanoğlu pek çok şeyi öğrendiği gibi sosyalleşmeyi de süreç içerisinde öğrenmektedir.

Sosyalleşmenin birçok çeşidi bulunmaktadır. Göz teması, selam verme, konuşmayı başlatma sürdürme, bitirme, kendini tanıma bilme izin isteme, eleştirme, özür dileme öneride bulunma sıraya girme doğuruyu söyle gibi sosyal davranışları içermektedir (Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), 2006).

Ebeveynler çocuklarının hem akademik hem de sosyal yaşamlarında başarılı olmalarını istemektedir. Çocukların akranlarıyla ve yetişkinlerle olumlu ilişkiler kurabilmeleri, akran gruplarına, aile, okul ve diğer sosyal gruplara katılabilmeleri, ileriki yaşlarda kendilerini riskli davranışlardan koruyacak kararlar alabilmeleri ve güçlüklerle başa çıkma yeteneğine ve motivasyonuna sahip olmaları arzulanmaktadır (Payton vd., 2000).

Bir toplumun üyesi olan çocuk, sosyal etkileşim yoluyla içinde bulunduğu kültürün kurallarını öğrenmektedir. Çocuk aile, akran grubu, okul gibi toplumun farklı kurumlarıyla girdiği iletişim sayesinde sosyalleşmektedir. Sosyo-kültürel bilgiler dille kazanılmakta ve dil aracılığıyla aktarılmaktadır. Sosyalleşmenin başarılı bir şekilde gerçekleşmesi için ise sosyal becerilere sahip olmak gerekmektedir.

1.5. Sosyal Beceriler

William James ‘sosyal benliği’ anlatan psikolojinin prensipleri adlı kitabında sosyal beceri kavramına ilk defa değinmiştir. James, ilişkilerde benlik kavramının önemli olduğunu vurgulamıştır. Thorndike ise “sosyal zekâya” daha geniş yer vermiştir. Kişiler arasında başarılı olma ile ilgili sosyal zekânın öneminden bahsetmiştir. Ayrıca kişiler arası ilişkilerde davranışsal zeka ve empati gibi kavramlar üzerinde de durulmuştur (MEB, 2006).

Sosyal beceri birçok kavramla ilişkilidir. Kişiler arası ve benlik ile ilgili davranışlar akran ilişkileri, iletişim becerileri, akademik başarı ve atılganlık becerilerini içermektedir. Arkadaş edinme yardım isteme, kendini tanıma, özür dileme gibi kavramlar kişiler arası davranışlarla ilişkili sosyal ilişkilere dahilken sosyal alanları değerlendirme, kendine has yetenekleri belirleme ve etkili alanları tercih etme, stresle mücadele etme, empati kurma ve öfkeyi kontrol etme gibi benlikle ilgili davranışları da içermektedir. İletişim becerileri ve akran kabulü ise bilgi alış veriş, sosyal etkinliğe katılma, başkalarını anlama ve dinleme, sohbet etme, iletişimi başlatma ve sürdürme becerilerini kapsamaktadır (Uzamaz, 2000).

Sosyal beceriler bireyin toplumun bir üyesi olarak kabul görmesinde ve kendini o topluma ait hissetmesinde önemli rol oynamaktadır. Sosyal becerileri gelişmiş birey, toplumun diğer bireyleriyle olumlu ve sorunsuz bir ilişki kurmakta sorun çıkması durumunda ise toplumun onayladığı şekilde sorunu çözebilmektedir. Moody’nin (2007) gerçekleştirdiği çalışmada geleneksel hikâye kitabı okumanın çocukların iletişimi başlatma becerileri üzerinde etkili olduğu tespiti yer almaktadır. Yani sosyal iletişim becerilerini geliştirmede çocuk edebiyatı ürünlerinden faydalanmak mümkündür. Çalışmada kullanılan masalların yaratıcısı Aytül Akal’dır.

1.6. Aytül Akal'ın Masal Terapi Yönteminde Kullanılan Masallarının Özetleri

1.6.1. Şımarık Fil Masalının Özeti

Büyük bir ormanda yavru bir fil yaşar. Büyüme sürecinde yavru fil, her zaman diğer yavrulardan büyük olduğu için kendini beğenmeye başlar. Fizik olarak diğerlerinden üstün oluşu onun kendini diğer hayvanlardan daha güçlü, daha akıllı, daha üstün görmesine sebep olur. Su içtiği gölü diğer hayvanlarla paylaşmak istemez. Onları bu noktada uyarır. O gölden su içmeyen hayvanlar durumu umursamazken diğer hayvanlar ondan korktukları için kendilerine su içmek için başka bir göl ararlar. Fil herkes onun dediğini yapınca gölün etrafındaki ağaçların da kendisine ait olduğu iddia eder. Burada yaşamayan hayvanlar umursamaz. Gölün etrafındaki ağaçlarda yaşayan hayvanlar, başka ağaçlara yuva kurmaya giderler. Fil iyice şımararak bütün ormana, ormanın tamamının kendisine ait olduğunu haykırır. Fili tek başlarına yenemeyeceklerini düşünen hayvanlar, kendilerine yeni bir yer bulur. Fakat yeni evlerinden memnun değillerdir. Zürafayı, aslanı ve gergedanı filin yanına göndermeyi düşünürler fakat filden korktukları için buna cesaret edemezler. Bütün hayvanlar, eski evlerine dönmek için ne yapabileceklerini konuşurken onları dinleyen ve katıla katıla gülen bir çocuğun sesini duyarlar. Hayvanlar çocuğa neden güldüğünü sorar. Bunun üzerine çocuk, onların file karşı kendilerini hep tek başına düşündüklerini bunun yanlış olduğunu hepsi birlikte olduğunda filden binlerce kat üstün olduklarını belirtir. Hayvanlar birlik olmak yerine kendi çıkarlarını düşündükleri ve kendi çıkarlarına dokunmadığı sürece filin şımarıklıklarını yapmasına göz yummalarından utanır. Hayvanların hepsi el ele verir ve filin yanına gider. Fil bütün hayvanları birlikte görünce onlardan korkar ve şımarıklıktan vazgeçer. O günden sonra hep beraber mutlu yaşarlar (Akal, 2012).

1.6.2. İki Kavgacı Ağaç Masalının Özeti

Bir öğretmen, öğrencilerinin boş bir alana fidan dikmesini ister. Öğrencilerin arasında iki kavgacı çocuk vardır. Bunlar, birbirlerinin fidanlarının farklı cins fidanlar olduklarını düşünerek birbirlerinin elindeki fidanları dikmek isterler. Oysa ikisinin fidanının cinsi de aynıdır. Ellerindeki fidanların boyları yüzünden de kavga ederler. Öğretmen fidanları ölçer, fidanların boyu da aynıdır. Öteki çocuklar iki çukur arasına boşluk bırakarak fidan dikerken bu kavgacı iki çocuk, fidanlarını yan yana diker. Aradan günler geçer. Fidanlar büyür, ağaç olur, çiçeklenir ve meyve vermeye başlar. Ama iki kavgacı çocuğun diktikleri fidanlar meyve vermez. Onlar kendi aralarında kavga etmekle meşguldürler. Bu iki ağaç; çok kavga ettikleri için hiçbir kuş onların dalına yuva yapmaz, hiçbir hayvan onların yanına gitmez. Çocuklar da bu iki ağacı çiçeği ve meyvesi olmadığı için sevmez. İki ağacın yaprakları sararmaya, dalları kurumaya başlar. Diğer ağaçlar onların bu haline çok üzülür ve bir doktor çağırırlar. Doktor ağaçlara hasta olmadıklarını kavgacılıkları yüzünden bu hale geldiklerini söyler. Kavgacı ağaçlar bunu duyunca çok utanır ve dallarını, köklerini birbirlerinden ayırmaya çalışır ama başaramaz. Onlar da diğer ağaçlar gibi görünmek, birbirleriyle dost olmak isterler. Artık iki ağacın birbiriyle kavga etmediğini gören bir kuş, onlardan dallarında yaşamak için izin ister. Kavgacı ağaçlar dallarını birbirlerinden ayıramadıklarını söyleyince kuş diğer arkadaşlarını çağırır. Kuşlar birlik olup ağaçların dallarını birbirinden ayırır ve bazıları da bu dallara yuva yapar. İki kavgacı ağaç bu duruma çok sevinir. Ağaçlar köklerinin nasıl ayrılacağını düşünürken bir solucan yanlarına gelir ve onlara yardım edebileceğini söyler. Solucan arkadaşlarını çağırır ve iki kavgacı ağacın kökleri solucanlar sayesinde ayrılır. Ağaçlar bu duruma çok sevinir ve birbirleriyle arkadaş olur (Akal, 2012).

1.6.3. Bütün Oyuncaklar Benim Masalının Özeti

Oyuncaklarını çok seven bir çocuk vardır. Odasının her yeri oyuncaklarla doludur. Arkadaşlarının evinde gördüğü oyuncakları da almak ister. Arkadaşları oyuncaklarını vermeyince onlarla kavga eder. Bütün oyuncakları isteyen çocuk, onları sahiplerine göstermeden alır ve kendi evine getirir. Annesi bu oyuncakları görmesin diye onları bir çekmecedeki biriktirir. Annesi

oyuncakları görüp sahiplerine geri verir korkusuyla onları çekmecedden çıkartamaz. Onlarla oynamaz. Zamanla çekmece oyuncakla dolar. Oyuncaklar bu çekmecedde tutsak olur. Onlarla oynayan biri yoktur. Eski sahiplerini özlerler. Bütün oyuncakları isteyen çocuğun oyuncakları da çekmecedeki arkadaşları için üzüldür. Bir gün çocuğun kendi oyuncakları, çekmecedde kilitli olan arkadaşlarını kurtarmaya karar verir. Oyuncaklar çekmecedden kurtulur, hep birlikte gökyüzüne çıkarlar ve orada birer yıldız olurlar. Oyuncaklar özgür ve mutlu olurlar. Sahipleri uyanmadan güneşin ilk ışıklarıyla evlerine dönerler. Oyuncaklarına kavuşan çocuklar çok sevinir. Yalnızca bütün oyuncaklar kendisinin olsun isteyen çocuğun oyuncakları ona geri dönmez. Çocuk bir tane bile oyuncağı kalmadığını görünce çok üzüldür. Aradan günler geçer. Çocuk arkadaşlarının kaybolan oyuncakları arkasından neler hissettiğini anlar. Bir daha kimsenin eşyasını izinsiz almayacağına kendi kendine söz verir. Bunun üzerine gökyüzündeki oyuncakları ona geri döner. Çocuk sabah uyanıp oyuncaklarını yerlerinde bulunca çok sevinir. O günden sonra bütün oyuncaklar geceleri gökyüzünde buluşur, sabah olduğunda ise çocuklar uyanmadan yanlarına giderler (Akal, 2012).

1.6.4. Üç Sihirli Öpücük Masalının Özeti

Birbirlerini çok seven ama çok kavga eden iki kardeş vardır. İki kardeş de annelerinin kendisini değil diğerini daha çok sevdiğini iddia eder ve bu yüzden hep tartışır. Çocuklar annelerini de sürekli kimi daha çok sevdiğini söylemesine yönelik sıkıştırır. Annelerinin ikisini eşit derecede sevdiğini söylemesini ise kabul etmezler. Anneleri kime iyi davranırsa o gün öteki kardeş annesine küser. Yine böyle bir gün çocuklar, annelerinin kimi daha çok sevdiğine yönelik tartışırken elinde sihirli bir değnekle bir peri yanlarına gelir. Peri yorgun anneler perisidir. Çocuklara tartışmaları yüzünden annelerini çok yorduklarını ve bu yüzden annelerini heykele çevirdiğini söyler. Çocuklar annelerinin bu şekilde kalmasını istemez. Peri, annelerinin sadece bir saat içinde en sevdiği çocuğunun öpücüğüyle eski haline gelebileceğini söyler. Zamanı aşarlarsa öpücüğün işe yaramayacağını da belirtir ve peri ortadan kaybolur. İki çocuk annelerinin hangisini daha çok sevdiğine yönelik bir tartışmaya tutulur. Bir saat dolmadan akılları başına gelir ve ilk önce büyük sonra küçük kardeş sırayla annelerini öperek onu kurtarmaya çalışır. Ama başarılı olamazlar. İkisinin öpücüğü de işe yaramaz. Bunun üzerine büyük kardeşin aklına annesinin her zaman söylediği ikisini eşit derecede sevdiği sözü gelir ve ikisi zaman dolmadan aynı anda annelerini öperler. Anneleri bir uykudan uyanmış gibi canlanır. İş yaparken uyuya kaldığını zanneder. Çocuklar çok mutlu olur (Akal, 2012).

2. AMAÇ ve KAPSAM

İletişim, tarihin başlangıcından bugüne kadar varlığını sürdürmüştür. Dil vasıtasıyla iletişim somutlaştırılmaktadır. İletişim ihtiyaç doğrultusunda oraya çıkmaktadır. Tüm toplumlarda iletişim biçimi konuşma olarak düşünülmektedir. İnsanlar ilişki kurma, bilgi edinme, koruma ve istek belirtme gibi değişik amaçlar için dili kullanmaktadır (Topbaş, 2005).

Kişiler arası etkileşim için sosyal gelişim tüm kültürlerde önemli bir kavram olarak kabul edilmektedir. İstenilen bir davranışı çocuğa kazandırmak için çocuğun davranışlarını şekillendirmek gerekmektedir. Kültürden kültüre değişmekle birlikte her davranışın bir kuralı vardır. Ebeveynler çocuklarının bu kuralları öğrenmelerini ve kurallara uymalarını istemektedir (Hetherington ve Parke, 1999).

Teknolojik değişim, yenilikler özellikle okul öncesi çocuklarında sosyal etkileşimi giderek azalmaktadır. Akranlarla, aileyle değil de çocuklar; akıllı cep telefonlarıyla, teknolojik aletlerle iletişim içerisindedirler. Bu da onların sosyal iletişim becerilerini sekteye uğratmaktadır. Bu yaş döneminde edinilen alışkanlıklar, çocuğun ahlak yapısını etkilemekte hatta çocuğun kişilik yapısının temellerini oluşturmaktadır. Çocuğun gelecekteki yaşantısını etkileyeceği için özellikle bu dönemde çocuğun sosyal iletişim becerilerinin kazanımına özen göstermek gerekmektedir.

Sosyal iletişim becerilerinin geliştirilmesi adına yapılan birçok uygulama bulunmaktadır. Bu çalışmanın amacı “Masal Terapi”nin anaokulu çocuklarının sosyal iletişim becerileri düzeyi üzerindeki etkisini araştırmaktır. Araştırma sosyal iletişim becerileri zayıf olan 4-6 yaş arası anaokulu çocuklarını kapsamaktadır. Çalışmada “Masal Terapi”nin çocukların sosyal iletişim becerileri üzerinde etkisi irdelenmeye çalışılmıştır.

2.1. Araştırmanın Önemi

Tüm bireyler yaşamlarını sürdürmek için sosyal beceri kazanma gereksinimi duyar. Bu nedenle sosyal becerilerin öğretimi son derece önemlidir. Sosyal becerilerin öğretilmesi gelişimsel yetersizliği olan çocuklar için önemli bazı davranışları ve becerileri kolaylaştırmaktadır. Sosyal becerilerin öğretimi akademik becerileri, problem çözme davranışını, ödül ya da cezanın kontrolü bireylerin sosyal kabullerinin artmasına, bireylerin iş başarısı ve doyumuna, kaynaştırma programlarının etkililiğini, akran kabulüne ve sosyal çevrenin bir üyesi olmasına katkıda bulunmaktadır (Sucuoğlu ve Çiftçi, 2001). Masal ve psikolojiye yönelik çalışmalara bakıldığında Ozan Demir’in (2009) “Çocuk Masallarında Kişilerarası Çatışma Çözme Süreci”ne yönelik bir çalışması olduğu ve burada masallardan hareketle çocukların kişilerarası çatışma olgusunu çözme süreçlerine yönelik çalışıldığı görülmektedir. Bu çalışma Dost Kitabevi’nin en çok satan masal kitapları (Masal Parkı, Masal Ülkesi, Çikolatalı Masallar, Masal Sokağı) üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Erdemir’in (2016) “100 Temel Eser” Listesinde Yer Alan Masallardaki Bibliyoterapik Unsurlar” isimli araştırmasında ise ‘100 Temel Eser’ listesinde yer alan 13 masal kitabından rastgele seçilen “Az Gittik Uz Gittik, Allı ile Fırfırı I-II, Billur Köşk Masalları” adlı 4 masal kitabındaki 88 masalda yer alan bibliyoterapik unsurlar belirlenmiş ve bibliyoterapi yönteminin bu masallar aracılığıyla nasıl uygulanabileceği konusunda önerilerde bulunulmuştur. Yapılan araştırmaların geneline bakıldığında masalların dil eğitimi, değerler eğitimi, yabancı dil öğretimi vb. alanlarda çalışıldığı görülmektedir. Masal ve sosyal iletişim becerilerine yönelik bir araştırmaya rastlanmamaktadır.

Sosyal becerilerin en önemli basamağı sosyal iletişim becerilerinin kazandırılmasıdır. Masallar, çocuklara sosyal beceri kazandırmakta ve bu sayede sosyalleşme sürecinde özellikle ikili ilişkilerde sağlıklı iletişime/etkileşime girmesine katkı sağlamaktadır. Bu yönden masalların çocuğun psikolojisinde ve gelişiminde olumlu etkisi olmaktadır. Çocuklara sosyal becerilerinin kazandırılması amacının güdülmesi bu araştırmanın önemini oluşturmaktadır.

3. YÖNTEM

Bu araştırma 4-6 yaş arası çocukların sosyal iletişim becerileri düzeylerinin “Masal Terapi” yöntemi öncesi ve sonrası etkinliğini incelemek amacı ile yarı deneysel olarak yapılmıştır. Yarı deneysel araştırmalar rastlantısal olarak oluşturulamaz (Büyüköztürk vd., 2008). Bu tür araştırmalar deney ortamının kontrol edilemediği durumlarda düzenlenir. Yarı deneysel araştırmalar Denkleştirilmemiş Karşılaştırmalı Grup ve Zaman Serileri Deseni olarak iki desen üzerinde sıklıkla kullanılır (Gürbüz ve Şahin, 2014). Bu araştırmada Denkleştirilmemiş Karşılaştırmalı Grup Deseni olarak yapılmıştır. Araştırmanın simgesel deseni aşağıdaki gibidir.

Ölçme Aracı: Okul Öncesi dönemdeki çocukların sosyal becerilerini ölçmek için Sosyal Beceri Ölçeği uygulanmaktadır (Akkök, 1996; Çetin, vd. 2003).

Sosyal iletişim becerilerine yönelik çalışmalara bakıldığında Ayşe Bektaş'ın (2010) "İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri ile Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonu Arasındaki İlişki" adlı bir araştırması olduğu görülmektedir. Bu çalışmada Bektaş, ilköğretim okullarında çalışan okul yöneticilerinin sosyal iletişim becerileri ile sınıf öğretmenlerinin motivasyonu arasındaki ilişkiyi ortaya koymaya çalışmıştır. Bir diğer çalışma ise Osman Koçak'a (2013) ait olan "Ortaokullarda Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri ile Branş Öğretmenlerinin Motivasyonu Arasındaki İlişki" isimli yüksek lisans tezidir. Burada da sosyal iletişim becerileri ve motivasyon arasındaki ilişkinin çalışıldığı görülmektedir.

Meral Çilem Ökcün Akçamuş'un (2015) "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Söz-Öncesi Sosyal İletişim Becerilerinin Dilin Bileşenleri ile İlişkisinin İncelenmesi" adlı çalışması da bulunmaktadır. Bu çalışmada otizm spektrum bozukluğu olan çocuklarda sözel olmayan sosyal iletişim becerilerinden ortak dikkat başlatma, taklit, oyun ve jestler ile sözel dil gelişimi arasındaki ilişki incelenmiştir.

Sosyal becerilerin değerlendirmesi doğrudan davranış gözlemi, dereceleme ölçekleri ve kendi kendini değerlendirilerek doldurulabilir (Gresham ve Elliott, 1987). Ölçme araçlarını, çocukların kendileri doldurabileceği gibi (Phillipsen vd., 1999) çocukların arkadaşları, ebeveynleri ya da öğretmenleri de doldurabilir (Milfort ve Greenfield, 2002; Phillipsen vd., 1999).

Bu çalışmada Sosyal Beceriler Ölçeğinin Alt Basamakları olan, Temel Konuşma Becerileri, İleri Konuşma becerileri ve ilişkiyi başlatma becerileri kullanılmıştır. Ölçeğin iç tutarlılığını gösteren alfa katsayısı α :.93.6'dır (Kapıkıran vd., 2006). Ölçme aracının geçerlik ve güvenilirlik düzeyi yeterli kabul edilmiştir (Stevens, 1996; Tatlıdil, 1992).

Araştırma sonunda ölçeklerden elde edilen veriler SPSS 25.00 paket programında sayı, yüzde dağılımı, puan ortalaması, Paired Sample t testi ve Mann Whitney U testi, kullanılarak değerlendirilmiştir. İstatistiksel anlamlılık $p < 0.05$ olarak değerlendirilmiştir.

3.1. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmanın örneklemini sadece Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi bünyesinde bulunan araştırmanın yapılması için izin alınan çocukları kapsamaktadır. Araştırmanın farklı mekân ve bireyleri kapsamaması araştırmanın kısıtlılıkları arasındadır. Araştırma "Masal Terapi" uygulanan çocuklar ile sınırlıdır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan sosyal iletişim becerileri üzerine etkisinin sınanması ile sınırlıdır. Bu araştırma araştırmanın yapıldığı tarihler ile sınırlıdır.

3.2. Araştırmanın Problemi

Masal Terapi uygulamanın çocukların sosyal iletişim becerileri düzeylerine anlamlı bir etkisi var mıdır?

Masal Terapi uygulamanın deney öncesi ve sonrası katılımcıların sosyal iletişim beceri düzeyleri arasında anlamlı fark var mıdır?

3.3. Araştırmanın Hipotezleri

H₁ Masal Terapi uygulamanın çocukların sosyal iletişim becerileri üzerinde önemli ölçüde olumlu yönde etkisi vardır.

H₂ Masal Terapi uygulanmayan kontrol grubu çocukların sosyal iletişim beceri üzerinde etkisi bulunmamaktadır.

H₃ Masal Terapi uygulanan çocukların deney grubu sonest ve masal terapi uygulanmayan kontrol grubu sonest puanları arasında anlamlı fark vardır.

4. KURAMSAL ÇERÇEVE

4.1. Masal Terapi Süreci

Katılımcılar toplam sekiz seansa katılmıştır. Her katılımcıya ayrı seanslar düzenlenmiştir. Katılımcıların sosyal iletişim becerileri birinci evrede kaydedilmiştir. Katılımcılara yönergeler ve uygulama evreleri hakkında bilgi de verilmiştir.

4.2. Oturumlar

Birinci Oturum: Araştırmanın oturumları bir ay süre ile haftada üç gün süre ile gerçekleştirilmiştir. İlk oturumda “Masal Terapi”nin ilk evresi uygulanmıştır. Bu evrede “Masal Terapi” süreci anlatılmıştır. Oturumlar öğrencilerin eğitim aldıkları süreler dışında yapılmıştır. Her katılımcıya hangi masalın ne kadar sürede anlatılacağı ve ardından uygulanması gereken yönergeler hakkında bilgi verilmiştir.

Birinci oturumda katılımcıların sosyal beceri düzeyleri deney ve kontrol grubundan araştırmacısı tarafından alınmıştır. Sosyal beceri değerlendirme ölçeğinin alt basamakları tek tek ölçülerek puanlanmıştır.

Temel konuşma becerileri

Konuşmayı başlatır: Bu beceri için katılımcıdan ‘Adın nedir?’ sorusu ve ‘Benim adım X’ olarak düzenlenmiştir.

Konuşmayı sürdürür: Bu beceri için katılımcıdan ‘Kaç yaşındasın?’ sorusu ve ‘Ben yedi yaşındayım’ cevabı olarak düzenlenmiştir.

Konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır: Bu beceri için katılımcıdan yanındaki diğer arkadaşına *Konuşmayı Başlatır ve Konuşmayı Sürdürür* becerilerini yeniden başlatır.

İleri konuşma becerileri

Konuşmak için başkalarının konuşmasını tamamlamasını bekler: Temel konuşma becerileri alt basamağındaki konuşmayı başlatır, konuşmayı sürdürür, konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır alt basamakları karşılıklı konuşma sürecindeki başkalarının konuşmasını tamamlanmasını bekleme süreleri düzenlenir.

Konuşmasını, konuşmanın içeriğine uygun olmayan duraklamalar yapmadan sürdürür: Temel konuşma becerileri alt basamağındaki konuşmayı başlatır, konuşmayı sürdürür, konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır alt basamaklarına göre karşılıklı konuşmanın içeriğine uygun olmayan duraklamalar yapmadan sürdürme süreleri düzenlenir.

Konuşurken başkaları tarafından anlaşılabilmek için konuşma hızını ayarlar: Temel konuşma becerileri alt basamağındaki konuşmayı başlatır, konuşmayı sürdürür, konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır alt basamaklarına göre konuşurken başkaları tarafından anlaşılabilmek için konuşma hızını ayarlar.

Konuşurken, konuşmada yer alan duygu ve düşüncelerin anlamına ışık tutan vurgulamalarda bulunur: Temel konuşma becerileri alt basamağındaki konuşmayı başlatır, konuşmayı sürdürür, konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır alt basamaklarına göre konuşurken, konuşmada yer alan duygu ve düşüncelerin anlamına ışık tutan vurgulamalarda bulunur.

Konuşurken içinde bulunduğu ortama uygun ses tonunu ayarlar: Temel konuşma becerileri alt basamağındaki konuşmayı başlatır, konuşmayı sürdürür, konuşmayı bitirdikten sonra yeniden başlatır alt basamaklarına göre konuşurken içinde bulunduğu ortama uygun ses tonunu ayarlar.

Değerlendirme ve Eğitim Evresi: Bu oturumda ilk seçilen masal anlatılmış ve hemen ardından temel konuşma becerileri yönergesi verilmiştir. Her bir yönergeden sonra katılımcıların sosyal beceri düzey verileri toplanmıştır.

İzleme Evresi: Bu evrede uygulama evresinden bir hafta sonra katılımcıların sosyal beceri düzeyleri verisi tekrar alınmıştır. Ayrıca izleme evresinin sosyal geçerliliği kontrolü için katılımcıların ev ortamında da sosyal beceri düzeyleri ebeveynleri tarafından nasıl olduğu bilgisi alınmıştır.

Uygulama sonunda deney ve kontrol grubu Sosyal Beceri Ölçeği ile değerlendirilmiştir. Çalışmanın sonuçları bulgular bölümünde sunulmuştur.

Veri Toplama Yöntemi

Araştırmanın bulguları istatistiksel paket programı SPSS 25.00 kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırmaya atanan toplam 32 öğrencinin deney grubuna 16 ve kontrol grubuna 16 katılımcı atanması nedeniyle araştırmanın verileri parametrik olmayan analiz yöntemleri ile yorumlanmıştır. Grup büyüklüğünün 50'den küçük olması durumunda Shapiro-Wilks, büyük olması durumunda Kolmogorov-Smirnov testi puanların normalliği incelemede kullanılan iki testtir (Büyüköztürk, 2011). Örneklem grubundan elde edilen puanların normallik analizi sonuçları Tablo 1'de verilmiştir.

Araştırmanın deney ve kontrol grubunun son test toplam puan ortalamalarını karşılaştırmak için Mann Whitney U testi ve deney ve kontrol grubunun öntest ve son test toplam puan ortalamalarını karşılaştırmak için Wilcoxon Sıra Sayıları Testi ile analiz edilmiştir. Araştırmada analizler $p < 0.05$ istatistiksel anlamlılık düzeyi olarak hesaplanmıştır.

5. BULGULAR

Bu bölümde “Masal Terapi” katılımcılarının sosyal beceri değerlendirme ölçeğinin alt basamakları Temel Konuşma Becerileri ve İleri Konuşma Becerileri kapsamından sosyal iletişim becerileri üzerindeki etkisine ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

Tablo 2. Katılımcıların Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Beceri Ölçeği Testinden Öntest Ortalama Puanlarının Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Katılımcılar	n	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	Mann Whitney U Değeri	p
Sosyal İletişim Becerileri	Deney Grubu	16	14.34	229.50	93.500	,184
	Kontrol Grubu	16	18.66	298.50		

Tablo 2 sonuçlarına göre deney grubunun Sosyal Beceri Düzeyleri sıralamalar ortalaması 14.34, kontrol grubunun Sosyal Beceri düzeyleri ortalaması 18.66 olduğunu göstermektedir. Deney ve kontrol grubunun Mann Whitney U Testi istatistiksel anlamlılık U değeri 93.500 olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre deney ve kontrol grubunun “Masal Terapi” uygulama öncesi katılımcıların sosyal beceri düzeyleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir ($U = 93.500$, $p > .05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında deney ve kontrol grubunun “Masal Terapi” uygulama öncesi katılımcıların sosyal beceri düzeyi aynıdır. Bu bulgu araştırmada

uygulanan “Masal Terapi”nin katılımcıların sosyal beceri üzerindeki etkinin sadece “Masal Terapi” tarafından kaynaklandığını göstermektedir.

Araştırmanın birinci hipotezi “Masal Terapi uygulanan deney grubu bireylerin sosyal iletişim becerileri üzerinde önemli ölçüde olumlu yönde etkilidir” şeklindedir. Tablo 2’de bu hipoteze ilişkin bulgular verilmiştir.

Tablo 3. Deney Grubunun Uygulama Öncesi ve Sonrası Sosyal Beceri Puanları Testi Puanlarının Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Katılımcılar	n	Sıra Ortalama Sı	Sıra Toplam ı	z	p	
Sosyal İletişim becerileri/ Öntest-Sontest	Deney Grubu	Negatif Sıra	2	425	8.50	-2.598	,009
		Pozitif Sıra	11	7.50	82.50		
		Eşit	3				
		Toplam	16				
	Kontrol Grubu	Negatif Sıra	4	3.00	12.00	-1.888	,059
		Pozitif Sıra	7	7.71	54.00		
		Eşit	5				
		Toplam	16				

Araştırmaya katılan katılımcıların uygulama öncesi ve sonrası sosyal iletişim becerileri üzerinde anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğine ilişkin Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi sonuçları Tablo 3’te verilmiştir.

Analiz sonuçları araştırmaya katılan *Deney Grubu*’nun sosyal iletişim becerileri düzeylerini ölçme amacıyla yapılan Sosyal Becerileri Ölçeği’nden aldıkları uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($z = -2.598$, $p < .05$). Fark puanları sıra ortalaması ve toplamaları dikkate alındığında, gözlenen bu farkın pozitif sıralar, yani sontest puanı lehinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçlara göre “Masal Terapi”nin katılımcıların sosyal beceri düzeyinde üzerinde önemli bir etkisi olduğu söylenebilir.

Analiz sonuçları araştırmaya katılan *Kontrol Grubu*’nun sosyal iletişim becerileri düzeylerini ölçme amacıyla yapılan Sosyal Becerileri Ölçeği’nden aldıkları uygulama öncesi ve sonrası puanları arasında anlamlı bir fark olmadığını göstermektedir ($z = -1.888$, $p < .05$).

Araştırmanın birinci hipotezi, ‘Masal Terapi uygulanan deney grubu bireylerin sosyal iletişim becerileri üzerinde önemli ölçüde olumlu yönde etkilidir.’ ifadesiyle açıklanmıştır. Bu hipotezin test edilmesi için Wilcoxon Eşleştirilmiş Sıra Sayıları Testi sonuçları sırasıyla belirtilmiştir. Yapılan araştırmanın sonuçları araştırmanın birinci hipotezini desteklemektedir.

Araştırmanın ikinci hipotezi, ‘Masal Terapi uygulanmayan kontrol grubu bireylerin sosyal iletişim becerileri üzerinde etkisi bulunmamaktadır.’ ifadesiyle açıklanmıştır. Bu hipotezin test edilmesi için Wilcoxon Eşleştirilmiş Sıra Sayıları Testi sonuçları sırasıyla belirtilmiştir. Yapılan araştırmanın sonuçları araştırmanın ikinci hipotezini desteklemektedir.

Tablo 4. Katılımcıların Deney ve Kontrol Gruplarının Sosyal Becerileri Ölçeği Sontest Ortalama Puanlarının Mann Whitney-U Testi Sonuçları

Bağımlı Değişken	Katılımcılar	N	Sıra Ortalaması	Sıra Toplamı	U	p
Sosyal İletişim Becerileri	Deney Grubu	16	19.91	318.50	73.500	,039
	Kontrol Grubu	16	13.09	209.50		

Tablo 4’te elde edilen sonuçlara göre deney grubunun uygulama sonrası katılımcıların sosyal iletişim beceri sıralamalar ortalaması 19.91, Kontrol grubunun sontest sıra ortalaması 13.09 olduğu bulunmuştur. Deney ve kontrol grubunun U değeri 73.500 olduğu görülmektedir. Bu bulgulara göre deney ve kontrol grubunun uygulama sonrası sosyal iletişim becerileri arasında anlamlı fark görülmektedir ($U=73.500.339$, $p<.05$). Sıra ortalamaları dikkate alındığında deney ve kontrol grubunun uygulama sonrası katılımcıların sosyal iletişim beceri puanları farklılaşmaktadır. Bu bulgular, “Masal Terapi” uygulanan deney grubunun, “Masal Terapi” uygulanmayan kontrol grubuna göre katılımcıların sosyal iletişim becerileri sontest düzeyleri daha yüksektir. Bu bulgu “Masal Terapi” uygulamasının katılımcıların sosyal iletişim becerilerini arttırmada etkili olduğunu göstermektedir.

Araştırmanın üçüncü hipotezi, “Masal Terapi” uygulanan deney grubunun sontest ortalama puanlarının “Masal Terapi” uygulanmayan kontrol grubunun sosyal iletişim becerileri sontest puanları arasında anlamlı fark vardır.’ ifadesiyle açıklanmıştır. Bu hipotezin test edilmesi için Mann Whitney U- Testi sonuçları sırasıyla belirtilmiştir. Yapılan araştırmanın sonucu üçüncü hipotezi desteklemektedir.

6. SONUÇ

Binlerce yıl sözlü gelenekte yaratıldıktan sonra yazılı anlatımla tekrar üretilmeye başlayan masal okuyucusunun/dinleyicisinin hayatına yön veren, kişiyi iyiliğe ve doğruluğa sevk eden, eğitici ve de eğlendirici bir türdür. Toplumun ideal bireyini, hadiseler karşısında verilmesi gereken tepkiyi, toplumsal vicdanı içinde barındıran masallar; özellikle çocuklar için yol gösterici olan ürünlerdir.

Masallar, çocukların hayal dünyasına hitap eden edebî türlerin başında gelmektedir. Çocukların edebî tür olarak karşıladıkları ilk ürünler de aslında masallardır. Çocukluk dönemi bireyin dünyaya bakışının ve şahsiyetinin oluşmaya başladığı en önemli dönemdir. Bu dönemde çocuğun bedensel ve ruhsal ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Çocuğun dilsel, fiziksel, ruhsal ve zihinsel gelişiminin olumlu yönde tamamlanması onun gelecekteki yaşantısını da etkilemektedir.

Masallar aracılığıyla olağanüstü bir mekânda ve zamanda günlük yaşamda karşılaşılabilecek zorlukların nasıl üstesinden gelinebileceği anlatılmaktadır. Masalın sonunda genellikle iyilerin kazanması, doğru olanın ödüllendirilmesi okuyucusunu/dinleyicisini rahatlatmaktadır. Toplumun kolektif şuurlarının yansıması olan masal metinleri; toplumu oluşturan bireylerin psikolojisini düzeltmede, onları rehabilite etmede, sosyal becerilerini geliştirmede yardımcı olan yaratımlardır. Masallar insanın her şeyi yapabilecek kudrette olduğunu insana her zaman hatırlatmaktadır.

Masal terapi ve sosyal iletişim becerileri üzerine etkisine yönelik güncel bir literatür taraması yapıldığında bu tarz araştırmaların çok olmadığı görülmektedir. Sosyal iletişim becerilerinin genellikle motivasyonla ilişkilendirildiği Ayşe Bektaş’ın (2010) “İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri İle Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonu Arasındaki İlişki” ve Osman Koçak’ın (2013) “Ortaokullarda Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri İle Branş Öğretmenlerinin Motivasyonu Arasındaki İlişki” adlı araştırmalarında da rahatlıkla anlaşılmaktadır.

Bu çalışmada “Masal Terapi”nin anaokulu çocuklarının sosyal iletişim becerileri üzerindeki etkisi değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda çalışmada üç hipotez yer almıştır. Gerçekleştirilen uygulama sonucunda, “Masal Terapi”nin deney grubunun uygulama öncesi ve sonrası kontrol grubunun ortalama sonuçlarının sosyal iletişim becerilerini önemli ölçüde arttırdığı görülmüştür.

Yapılan başka bir çalışmada da bibliyoterapinin depresyon üzerinde olumlu bir etkisi olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılara farklı kitaplar okutularak bireylerin duygu durumu üzerinde olumlu etki oluşturulabileceği tespit edilmiştir (Bal, 2018). Aynı çalışmanın temel amacının “Masal Terapi”yle uygulanması mantığının benzer bir nitelik taşıdığı düşünülebilir.

“Masal Terapi” bireyin bilişsel farkındalığını arttırmaktadır. Masallar kişinin dikkat ve algı becerileri ile ilgili doğrudan bağlantılıdır. Sosyal becerilerin artırılmasında bilişsel yaklaşım önemli bir rol oynamaktadır. Sosyal becerinin temeli özellikle bilişsel bir beceri olarak düşünülmektedir. Davranışların gerçekleşmesinde bilişsel şemalar önemlidir ve davranışın oluşması için bilişsel sürecin gerçekleşmesi gerekmektedir.

Bu çalışmada Masal Terapi”nin katılımcılarının sosyal iletişim becerileri üzerinde etkili olduğu sonucu çıktığı rahatlıkla söylenebilir. Mann Whitney U Testi sonuçları da “Masal Terapi” uygulamasının sosyal iletişim becerilerini arttırmada etkili olduğunu göstermektedir. Çalışmada elde edilen bulgulara göre, 2 haftalık “Masal Terapi” uygulanan deney grubundaki 16 öğrencinin sosyal iletişim beceri son-test puan dağılımları, “Masal Terapi” uygulanmayan kontrol grubundaki öğrencilerin sosyal iletişim beceri son-test puan dağılımlarından anlamlı derecede yüksek bulunmuştur. Bu sonuç, uygulanan “Masal Terapi”nin anaokulu öğrencilerinin sosyal iletişim beceri düzeyleri üzerinde etkili olduğunu göstermiştir.

Çalışmadan hareketle “Masal Terapi”nin anaokulu öğrencileri dışındaki öğrencilerin sosyal iletişim becerilerinin artırılması noktasında uygulanması önerilebilir. Bu çalışmada kullanılan masal metinlerine başka masallar eklenerek uygulama genişletilebilir. Örneklem 16 deney ve 16 kontrol grubu olarak desenlenmiştir. Araştırmanın genellenebilirliğinin artırılması için örneklem sayısı artırılabilir. Araştırma 2 haftalık bir sürede yapılmıştır. İleride gerçekleştirilecek çalışmaların daha uzun zaman aralığında gerçekleştirilmesi önerilebilir. Bu çalışma sonucunda, “Masal Terapisi”nin katılımcıların sosyal iletişim becerileri üzerinde olumlu yönde önemli bir etki ettiği söylenebilir.

KAYNAKLAR

- Akal, A. (2012). *Masal Masal*. İzmir: Uçan Balık.
- Akçamuş, M.Ç.Ö. (2016). Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların sosyal iletişim becerileri ve dil gelişim özellikleri. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 17(2): 163-190.
- Akkök, F. (1996). *İlköğretimde sosyal becerilerin geliştirilmesi*. Ankara: M.E.B. Yay.
- Arıcı, A. F. (2009). Masalların çocuk edebiyatında kullanımı. *Çoluk-Çocuk Dergisi*, Sayı:87, 36-79.
- Bal, F. (2018). Bibliyoterapi uygulamasının depresyon üzerindeki etkinliğinin değerlendirilmesi. *Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 5(24), 1630-1640.
- Bektaş, A. (2010). İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri İle Sınıf Öğretmenlerinin Motivasyonu Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.

- Boratav, P. N. (1958). *Zaman zaman içinde: Tekerlemeler, masallar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Büyüköztürk, Ş. (2011). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Yayınları
- Çetin, F., Bilbay, A.A. ve Kaymak, D.A. (2003). *Çocuklarda sosyal beceri*. İstanbul: Epsilon Yay.
- Demir, Y. O. (2009). *Çocuk masallarında kişilerarası çatışma çözme süreci*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Dökmen, Ü. (1999). *İletişim çatışmaları ve empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Erdemir, Z. E. (2016). '100 Temel Eser' Listesinde Yer Alan Masallardaki Bibliyoterapik Unsurlar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Muğla.
- Gresham, F.M., & Elliot, S.N. (1987). The relationship between adaptive behavior and social skills: Issues in definition and assesment. *The Journal of Special Education*, 21(1), 167-181.
- Gülbüz, S. ve Şahin, F. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Hetherington, E.M.,& Parke, R.D. (1999). *Child psychology*. Boston: McGraw-HillCollege
- Kapıkıran, N.A., İvrendi, A.B., ve Adak, A. (2006). Okul öncesi çocuklarında sosyal beceri: durum saptaması. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19, 19-27.
- Kaplan, O. (2012). Eflatun Cem Güney'in derleyip yazdığı masalların çocuklarda karakter eğitimi açısından incelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fatih Üniversitesi, İstanbul.
- Karaca, S. (2011). *Masal, hikaye ve fıkralarla terapi*. Eskişehir: Damla Derneği Yayınları
- Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Karatay, H. (2007). Dil edinimi ve değer öğretimi süresince masalın önemi ve işlevi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3, 463-475.
- Koçak, O. (2013). Ortaokullarda Görev Yapan Okul Yöneticilerinin Sosyal İletişim Becerileri İle Branş Öğretmenlerinin Motivasyonu Arasındaki İlişki. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Milfort, R. ve Greenfield, D.B. (2002). Teacher and observer ratings of head start children's social skills. *Early Childhood Research Quarterly*, 17, 581-595.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2006). *İlköğretimde sosyal beceri eğitimi*. Ankara: Ankara Valiliği Milli Eğitim Müdürlüğü.
- Moody, A. K. 2007. Engagement and communication during shared storybook reading: A comparison of electronic and traditional books for preschoolers who are atrisk. Doctorate Thesis. University of Virginia, The Faculty of the Curry School of Education, United States.
- Neydim, N. (2000). *Çocuğun hayata dokunmasında edebiyatın işlevi*. 1. İstanbul Çocukları Kurultayı, (Hazırlayanlar: Mustafa Ruhi Şirin ve Sevgi Usta Sayita), İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Oğuz, Ö. vd. (2008). *Türk halk edebiyatı el kitabı*. Ankara: Grafiker Yayıncılık.

- Oğuzkan, A. F. (1979). *Yerli ve yabancı kaynaklarla çocuk edebiyatı*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Ozan Demir, Y. (2009). *Çocuk Masallarında Kişilerarası Çatışma Çözme Süreci*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Özaydın, L. (2006). *Arkadaşlık becerilerini geliştirme programının özel gereksinimi olan ve olmayan okul öncesi çocuklarının sosyal etkileşimlerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Phillipsen, L.C., Bridges, K.S., McLemore, G. ve Saponaro, L.A. (1999). Perceptions of social behavior and peer acceptance in kindergarten. *Journal of Research in Childhood Education*. 14(1), 68-77.
- Sakaoğlu, S. (1999). *Masal araştırmaları*. Akçağ Yayınları: Ankara.
- Sami, Ş. (1989). *Kâmus-ı Türkî*. Enderun Kitabevi: İstanbul.
- Sever, S. (2003). *Çocuk ve edebiyat*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Stevens, J. (1996). *Applied multivariate statistics for the social science*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Sucuoğlu, B., Çiftçi, İ (2001) *Yapamıyor mu? Yapmıyor mu?. Zihinsel engelli çocuklar için sosyal beceri öğretimi*. Ankara: A.Ü. Basımevi.
- Tatlıdil, E. (1992). *Uygulamalı çok değişkenli istatistiksel analiz*. Ankara: Engin Yay.
- Topbaş, S. (2005). *Dil ve kavram gelişimi*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Türk Dili, Aylık Dil ve Edebiyat Dergisi (1 Aralık 1968). Cilt XIX., 207.
- Türkeli, Y. (1994). *Çocuk ve edebiyatı*. *Çağdaş Eğitim Aylık Eğitim Dergisi*, 203.
- Uzamaz, F. (2000). *Sosyal beceri eğitiminin ergenlerin kişiler arası ilişki düzeylerine etkisi*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Yavuz, M. H. (2002). *Masallar ve eğitimsel işlevleri*. Kültür Bak. Yay.: Ankara.